

**САВЕТ
ЗА ШТАМПУ**

Брзо, бесплатно, правично.

Analiza žalbi na izveštavanje štampe i onlajn medija o kovidu-19

1. mart – 31. decembar 2020.

Beograd, mart 2021.

B | T | D The Balkan Trust
for Democracy
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

Norwegian Embassy
Belgrade

Mišljenja izneta u ovoj analizi ne predstavljaju nužno mišljenja Ambasade Kraljevine Norveške, Balkanskog fonda za demokratiju, Nemačkog maršalovog fonda Sjedinjenih Država ili njihovih partnera.

UVOD

Analiza sadrži pregled i uvid u žalbe upućene Savetu za štampu na izveštavanje štampe i onlajn medija o kovid-19 pandemiji u Srbiji, kao i u odluke Komisije za žalbe po primljenim žalbama. Period obuhvaćen ovom analizom je od 1. marta do 31. decembra 2020. godine.

Proglašenjem vanrednog stanja zbog kovid-19 pandemije sredinom marta 2020. sveopšta situacija u Srbiji se menja i život se prilagođava propisanim merama koje su se u potpunosti odnosile i na medije i novinare. Ustavom zagarantovana ljudska prava na slobodu izražavanja, primanja i širenja informacija i izveštavanja, u novim okolnostima bila su ograničena primenjenom postojećom odrednicom da se ova ljudska prava mogu delimično ograničiti u cilju zaštite javnog zdravlja, nacionalne bezbednosti, itd. Tako su, odlukama usvojenim u ovom periodu, ograničeni izvori informisanja o pandemiji i usmereni isključivo ka Kriznom štabu (koji je delovao pod vođstvom premijerke R. Srbije) i stručnjacima odobrenim od Kriznog štaba. Kratko vreme je novinarima bilo ograničeno i prisustvo na konferencijama za novinare, a komunikacija sa Kriznim štabom i postavljanje pitanja bilo je isključivo onlajn, što je ograničavalo mogućnost kritičkog propitivanja i dobijanja direktnih odgovora. Kretanje je, takođe, bilo ograničeno i, bez obzira što su vanredne mere ubrzo ukinute, negativne posledice po istinito i pravovremeno informisanje bile su evidentne. Novinari su bili u procepu između svoje obaveze tačnog i etičnog informisanja u interesu javnosti, pritiska urednika da budu prvi i ekskluzivniji u odnosu na druge medije (posebno u onlajn medijima), i ograničenja koja su morali poštovati u novonastaloj situaciji. Povrh svega, novinari koji su izveštavali sa terena dodatno su bili opterećeni rizikom od zaraze kojem su bili svakodnevno izloženi.

U takvoj iznenadnoj i neočekivanoj situaciji i Komisija za žalbe Saveta za štampu morala je da se prilagodi novim uslovima rada, kao i da ima na umu nove okolnosti u kojima novinari izveštavaju. Sednice su organizovane onlajn, što je za Komisiju, čiji su članovi navikli da održavaju javne sednice, ne retko i pred građanima u različitim gradovima Srbije, definitivno bila novost i trebalo je malo vremena da se prilagodi novoj radnoj atmosferi.

Očekivalo se da će pristizati veliki broj žalbi građana na medijske sadržaje o koronavirusu. I bilo ih je u prvim mesecima pandemije (mart i april 2020.), a potom su postale ređe (juli, septembar i oktobar 2020.). To se može tumačiti zasićenošću ljudi mnogobrojnim i različitim informacijama koje su vrlo brzo počele da se dele putem društvenih mreža i drugih internetskih platformi, iz neimenovanih i neproverениh različitih izvora, te sveopštom kakofonijom nesuglasja između zvaničnih informacija, medijskih informacija i masovnog građanskog spekulisanja na temu pandemije.

Ipak, i pored svih nametnutih i neželjenih okolnosti, etika i profesionalno medijsko izveštavanje moralo je biti zaštićeno.

Samoregulatorni mehanizmi, koji omogućavaju i reagovanja građana na netačno i neprofesionalno medijsko izveštavanje i zahteve za blagovremenom ispravkom pogrešnih navoda, najbolji su način ukazivanja urednicima i novinarima na propuste i načinjene greške. Time se štiti pravo građana na istinito i pravovremeno izveštavanje. S druge strane, neprihvatanjem upućene žalbe u slučaju kada nije utvrđeno kršenje etičkih standarda izveštavanja, Komisija za žalbe štiti pravo na slobodno i kritičko novinarstvo.

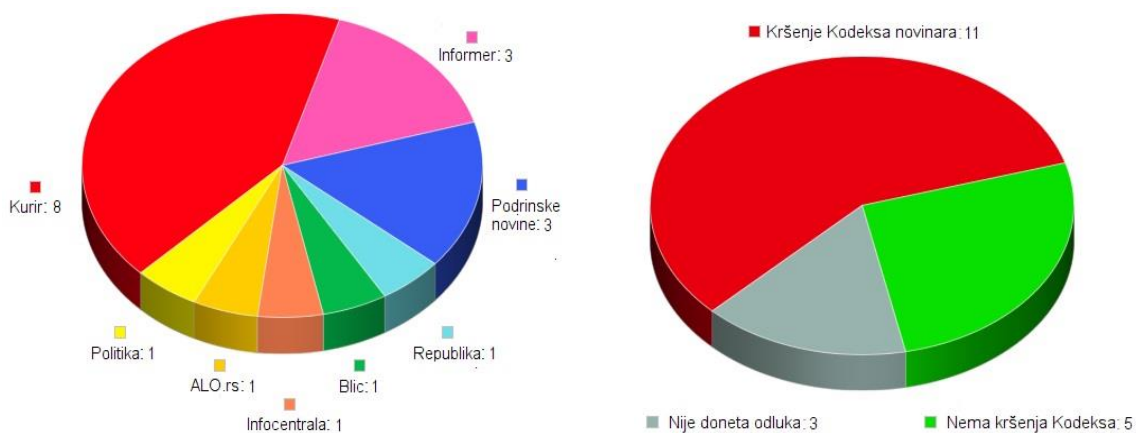
I u jednom i u drugom slučaju to je proces međusobnog učenja i prihvatanja u duhu demokratskih sloboda prava na izražavanje, prava na kritičko mišljenje i pravovremeno širenje informacija u javnom interesu.

ŽALBE

Od 1. marta do 31. decembra 2020. Savet za štampu je primio 19 žalbi na tekstove u štampi i onlajn medijima, u kojima je informisano o pandemiji u Srbiji. U istom periodu Savetu je podneto ukupno 130 žalbi. Komisija za žalbe donosi odluke o žalbama na osnovu članova 19. i 21. Statuta Saveta za štampu¹ i članova 15. i 16. Poslovnika o radu Komisije za žalbe². Članovi Komisije analiziraju žalbu, objavljeni sadržaj na čiji je sadržaj podnosilac žalbe reagovao i odgovor, pojašnjenje urednika medija, ako je taj odgovor dostavljen na upit sekretara Saveta za štampu.

Ovih 19 žalbi upućene su na sadržaje koji se odnose na covid-19 objavljene u sledećim štampanim i onlajn medijima: Podrinske, Kurir, Informer, Republika.rs, Politika, Blic, Alo.rs i Infocentrala (na neke od ovih medija poslato je više žalbi): 11 žalbi je prihvaćeno, to znači da je u tekstovima utvrđeno kršenje Kodeksa novinara Srbije; pet žalbi nije prihvaćeno, jer nije utvrđeno kršenje Kodeksa; dok za tri žalbe nije doneta zvanična odluka, budući da nije dostignut Pravilnikom propisan broj od osam glasova članova Komisije, potrebnih za usvajanje odluke.

Sve su odluke objavljene na sajtu Saveta za štampu www.savetzastampu.rs i dostupne su javnosti.

NEPRIHVAĆENE ŽALBE - NEMA KRŠENJA KODEKSA NOVINARA SRBIJE

Štiteći slobodu novinarskog izveštavanja i slobodu kritike, Komisija za žalbe nije prihvatila pet žalbi, uz jasno obrazloženje žaliteljima zbog čega su njihove žalbe odbijene.

Na tri, i još nekoliko tekstova objavljenih u drugim medijima, o mogućem leku protiv koronavirusa, žalilac Zlatko Čobović, član Komisije za žalbe, uputio je žalbe s obrazloženjem da su sporni naslovi tih članaka jer, po njemu, iznose „neosnovane i netačne tvrdnje“ da je “proizveden lek za koronavirus” (Informer), “lek protiv korone” (Kurir), i da “kreće upotreba leka za koronu” (republika.rs)., a da to, po njemu, ne odgovara istini.

- **INFORMER:** „Srbija proizvela lek za koronavirus! U upotrebi od utorka!“, *objavljen*

¹ <https://savetzastampu.rs/dokumenta/statut/>

² <https://savetzastampu.rs/dokumenta/poslovnik-o-radu-komisije-za-zalbe/>

12. 4. 2020. ³

- **KURIR:** „Sjajna vest! Lek protiv korone počinje da se pravi u Srbiji, u upotrebi od utorka“, *objavljen 18.4.2020.*⁴
- **REPUBLIKA.rs:** “SJAJNA VEST! Supstanca stigla u petak, već u utorak kreće upotreba leka za koronu koji je proizveden u Srbiji!”, *objavljen 18.4.2020.*⁵

„Ovakvim naslovima“, navodi žalitelj, „građani i čitaoci ovih medija dovedeni su u zabludu da je reč o leku koji leči obolele od virusa korona, odnosno da je lek 'Hlorokin' - lek za koronu, što nije istina... Lek 'Hlorokin' nije 'lek za koronu' već lek namenjen obolelima od malarije“, navodi se u ovim žalbama.

Nakon diskusije i iznošenja argumenata, osam od deset članova Komisije nije se saglasilo sa ocenom žalioaca da naslovi tekstova o leku „hlorokin“ predstavljaju kršenje Kodeksa novinara Srbije. Doneta je odluka da, iako su naslovi senzacionalistički i svojstveni tabloidima, Kodeks ipak nije prekršen, jer jeste reč o leku koji se koristi za lečenje obolelih od korona virusa. Stoga nije potpuno netačno ni kada se kaže da je reč o „leku za koronu“, utoliko pre što u tekstovima postoji objašnjenje o kakvom leku je reč. Takođe, u vreme kada su ovi tekstovi objavljeni, javnosti je već bilo poznato šta je „hlorokin“, kao i to da „Galenika“ treba da počne da ga proizvodi.

Sledeći tekst i žalba na njegov sadržaj, posebno na naslov koji je citat izjave zvaničnika, vrlo su dobar primer česte dileme i diskusije urednika i novinara, da li i u kojoj meri treba citirati političare, javne funkcionere i zvaničnike (u ovom slučaju predsednika Srbije), kada ovi u svojim izjavama navode diskriminatorne i klevetničke reči ili čak govor mržnje prema određenim ličnostima ili grupama.

Da li uskratiti javnosti da čuje šta i kako oni koje su izabrali govore i misle o drugima i drugačijima, ili treba „prikriti“ takav govor? Da li medij u takvim slučajevima treba da ispravlja diskriminatorni govor ili je obavezan da ga prenese javnosti onako kako je izrečen? Konačno, da li je u slučaju prenošenja citiranih izjava medij kršitelj profesionalnog etičkog kodeksa ili, zapravo, sledi taj kodeks time što, u interesu javnosti, doslovno citira izvor?

U tom smislu je ova žalba i sastavljena.

- **POLITIKA:** “Srbija je svima dobra kada je teško” ⁶, *objavljen 26.3.2020.*

Žalilac Zlatko Čobović, podneo je žalbu verujući da sporni naslov „Srbija je svima dobra samo kadje teško“, sadrži „neosnovanu, neproverenu, uvredljivu, diskriminatornu tvrdnju“ koja se odnosi na državljane Srbije koji su otišli na privremeni rad u inostranstvo zbog teške ekonomske situacije u Srbiji, a onda su, zbog pandemije koronavirusa, bili primorani da se vrate u Srbiju. Naveo i da je naslov izveden iz govora g. Aleksandra Vučića, koji je prenet u tekstu, ali da je medij odgovoran za sadržaj koji prenosi.

U diskusiji o ovoj žalbi, većina članova Komisije za žalbe ocenila je da spornim naslovom nije prekršen Kodeks novinara, budući da je list „Politika“ verno preneo izjavu predsednika Srbije. Komisija pojašnjava

³ <http://www.zalbe.rs/zalba/7555>

⁴ <http://www.zalbe.rs/zalba/7539>

⁵ <http://www.zalbe.rs/zalba/7556>

⁶ <http://www.zalbe.rs/zalba/7528>

da posao novinara jeste da javnost izvesti o nečemu kao što je, u ovom slučaju, rekao predsednik države, kako bi čitaoci bili upoznati sa njegovim stavom, bez obzira na to kakav je taj stav.

Peta žalba koja nije prihvaćena je jedna u nizu primera o primeni Člana 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima, kojom je zagarantovana sloboda izveštavanja i kritike, takođe, i direktna primena Deklaracije o slobodi političke debate u medijima, usvojene od Saveta Evrope 2004. godine.

U poglavlju III ove Deklaracije - *Javna debata i nadzor nad političkim ličnostima*, navodi se da su: „Političke ličnosti odlučile da steknu poverenje javnosti i prihvatile da se izlože javnoj političkoj debati, stoga su predmet neposrednog javnog nadzora i potencijalno velike i značajne kritike u medijima zbog načina na koji su obavljali ili obavljaju svoje dužnosti.“, a u poglavlju IV - *Javni nadzor nad javnim službenicima* je rečeno da: „Javni službenici moraju prihvatiti da će biti predmet javnog nadzora i kritike, posebno kroz medije, zbog načina na koji su obavljali ili na koji obavljaju svoje funkcije, jer je ovo neophodno za osiguravanje transparentnosti i odgovornog obavljanja funkcija“.

- **BLIC:** „Ministar se promovise i ugrožava zdravlje ljudi“ ⁷, objavljen 15.6.2020.

Žalbu na ovaj „Blicov“ tekst podneo je Vladan Vukosavljević, ministar kulture i informisanja, navodeći da je izneta netačna tvrdnja da je ugrozio zdravlje ljudi organizujući skup na kojem je predstavljen rad Ministarstva, jer je, kako navodi, „novinar, bez prethodne provere, pretpostavio da je na skup pozvan veći broj ljudi nego što je u vreme pandemije kovida-19 dozvoljeno“. Žalitelj smatra da su iznete „teške optužbe“, sa, kako je naveo, „elementima krivičnog dela“, smatrajući da je time u više tačaka prekršen novinarski Kodeks. On je svestan da je „nesporno da javni funkcioneri moraju da trpe kritike na račun svog rada“, ali smatra da su, u ovom slučaju, čitaoci dovedeni u zabludu iznošenjem „tvrdnji bez dokaza“, te naglašava u svojoj žalbi da je tekst „napisan sa namerom da se osoba na koju se odnosi diskredituje“.

Deset članova Komisije za žalbe je zaključilo da je preterana ocena da se ministar ovim tekstom „optužuje“ za „krivično delo“ i da je redakcija lista opravdano postavila pitanje da li je u jeku pandemije, kada su svi predizborni skupovi bili otkazani, bilo neophodno organizovati javno predstavljanje rada Ministarstva. Komisija je imala u vidu i to da žalitelj nije redakciji poslao demanti, niti zahtev da isprave navodne greške.

ŽALBE ZA KOJE NIJE USVOJENA ZVANIČNA ODLUKA

Tri žalbe na izveštavanje lista i onlajn izdanja „Kurira“ o kovidu-19, nisu rezultirale formulisanom zvaničnom odlukom. U vreme razmatranja ovih žalbi, u Poslovnikom o radu Komisije za žalbe, bilo je predviđeno da *osam* od ukupno 11 članova treba da glasa „za“ da bi žalba bila usvojena. Tokom odlučivanja o ove tri žalbe, Komisija je uvidela da je tim pravilom onemogućeno usvajanje odluka ukoliko na sednici, iz nekog razloga, nije prisutan puni sastav Komisije, ili ako neko od članova mora da bude opravdano izuzet iz odlučivanja.

Na osnovu ovoga iskustva, u oktobru mesecu 2020. *Poslovnik o radu Komisije za žalbe* je korigovan, te je sada za usvajanje odluke potrebno da glasa najmanje *sedam* članovav Komisije. Time se nisu mogli retroaktivno korigovati ovi slučajevi, ali zapisi ostaju kao evidencija diskusije i profesionalnih mišljenja članova Komisije za žalbe o kršenju Kodeksa novinara Srbije u ovim tekstovima.

⁷ <http://www.zalbe.rs/zalba/7558>

- **KURIR:** “Upozorenje! POČINJE PAKAO ljudi urazumite se! Ostanite kod kuće! Juče umrlo osmoro”, objavljeno na naslovnoj strani u dvobroju štampanog izdanja, 4 -5. aprila 2020.⁸

Žalbu je podneo Zlatko Čobović, kao član Komisije za žalbe, smatrajući da je spornim naslovom list “Kurir” počinio “krivično delo izazivanje panike i nereda”, po članu 343 Krivičnog zakonika Srbije, kao i da je prekršio više tačaka Kodeksa novinara Srbije iz poglavlja *Istinitost izveštavanja* i *Novinarska pažnja*, kao i tačku koja *novinaru zabranjuje da među ljude unosi neopravdani strah*.

U odgovoru advokata lista “Kurir” navedeno je da samo sud može procenjivati da li je nešto “krivično delo” ili ne, te da naslov teksta predstavlja iznošenje vrednosnog suda redakcije “Kurira”, iznetog u skladu sa načelom izražavanja slobode mišljenja koje je garantovano članom 46 Ustava i članom 10 Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava.

Članovi Komisije za žalbe su bili podeljeni u oceni da li sporni naslov prelazi okvire “uobičajenih” ili “tipičnih” tabloidnih naslova, koji privlače pažnju čitalaca, a kakvih je u toku pandemije kovida-19 bilo gotovo svakodnevno i u Srbiji i u drugim zemljama. Šest članova Komisije bilo je mišljenja da je prekršen Kodeks novinara, jer je naslov na naslovnici - „počinje pakao“ - izazivao kod čitalaca strah i paniku, a činjenica da je reč o tabloidu ne može biti opravdanje za kršenje elementarnih profesionalnih normi. Suprotna mišljenja imali su drugi članovi Komisije, ocenjujući da ne bi bilo u redu da se “kazni” samo “Kurir”, kada je sličnih naslova bilo u većini medija gotovo svakodnevno.

- **KURIR:** “PUŠTENA NEODGOVORNA NOVINARKA ANA LALIĆ BEZ OBZIRA ŠTO JE LAGALA: Pogledajte, maski, rukavica, kaljača u KCV na hiljade”⁹, objavljen 2. aprila 2020. u onlajn izdanju

Žalbu je takođe podneo Zlatko Čobović, navodeći da je prekršeno više tačaka Kodeksa iz poglavlja *Istinitost izveštavanja*, *Odgovornost novinara* i *Novinarska pažnja*, zbog toga što je u naslovu teksta izneta neosnovana, neproverena i nedokazana tvrdnja da je “neodgovorna novinarka Ana Lalić lagala”. Žalitelj je istakao, između ostalog, da nijedan nadležni organ nije utvrdio da je Ana Lalić u svom tekstu “*KC Vojvodina pred pucanjem: bez zaštite za medicinske sestre*”, objavljenom 1. aprila, iznela laži, odnosno da su informacije koje je objavila netačne i neistinite.

Odgovorom na žalbu advokat “Kurira” je negirao navode iz žalbe, tvrdeći da objavljeni tekst predstavlja “kritičko mišljenje o radu novinarkе i njenom izveštavanju o situaciji u KC Vojvodine”, kao i da “Kurir” “opravdano zaključuje da je neodgovorna i da je lagala”, jer se ona, kako se navodi u odgovoru, u svom tekstu poziva isključivo na neimenovane izvore, dok, s druge strane, postoji zvaničan dokument Kliničkog centa koji demantuje njene tvrdnje.

Diskusija o sadržaju teksta, odgovoru medija, te argumentima iz žalbe, rezultirala je sa sedam glasova članova Komisije za žalbe da je Kodeksa novinara prekršen, naročito zbog kršenja obaveze razlikovanja činjenica od pretpostavki i nagađanja, kao i prekršaja obaveze novinarske pažnje. Oni su ocenili da je

⁸ <http://www.zalbe.rs/zalba/7531>

⁹ <http://www.zalbe.rs/zalba/7530>

neprihvatljivo i suprotno Kodeksu decidirano tvrditi da neko laže, bez validnih argumenata i utvrđivanja činjenica.

Ali, ponovo, zvanična odluka o kršenju Kodeksa nije doneta jer je za kršenje Kodeksa glasalo sedam članova Komisije, umesto osam, kako je tadašnjim pravilima bilo propisano.

- **KURIR:** “STRUKA OSUDILA NEODGOVORNO IZVEŠTAVANJE ANE LALIĆ! Dr Kisić: Takve priče nas ometaju dok spasavamo živote!”, objavljeno 7. aprila 2020. u štampanom i onlajn izdanju.¹⁰

I na treći tekst u ovom setu, reagovao je član Komisije za žalbe Saveta za štampu, Zlatko Čobović, smatrajući da je prekršeno više tačaka Kodeksa novinara iz poglavlja *Istinitost izveštavanja, Odgovornost novinara* i *Novinarska pažnja*. Naveo je da je u naslovu teksta izneta neosnovana, neproverena i nedokazana tvrdnja da je “novinarka portala nova.rs objavila lažnu vest” o Kliničkom centru Vojvodine (KCV), “iako nijedan nadležni organ nije utvrdio da je Ana Lalić u svome ranije objavljenom tekstu od 1. aprila ‘KC Vojvodine pred pucanjem: bez zaštite za medicinske sestre’, objavila lažne i netačne informacije.”

U odgovoru i na ovu žalbu advokat “Kurira” je negirao navode iz žalbe, te se pozvao na slobodu kritičkog mišljenja, te na navodno postojanje zvaničnog dokumenta KCV, u kojem je ispisano stanje zaliha opreme, i na izjavu dr Kisić Tepavčević, koja tvrdi da je informacija Ane Lalić apsolutno netačna.

Sedam od prisutnih deset članova Komisije za žalbe smatralo je da je izveštavanjem “Kurira” prekršen Kodeksa novinara, pre svega istinitost izveštavanja, odnosno obaveza novinara da ne iznose neosnovane optužbe, budući da su novinarku Lalić u naslovu teksta direktno optužili da je lagala. Saglasni su bili i kod ocene da je prekršena obaveza da onome na koga se optužbe odnose omogući da na njih odgovori. Ali, nedostignutih osam glasova onemogućili su da se ova odluka ozvaniči.

KRŠENJE KODEKSA NOVINARA SRBIJE

Jedanaest (11) od devetnaest (19) primljenih žalbi na izveštavanje o kovidu-19 je prihvaćeno.

Najčešći i ponavljani prekršaji Kodeksa u spornim tekstovima, na koje su upućene žalbe, su iz poglavlja: *Odgovornost novinara, Poštovanje privatnosti, Istinitost izveštavanja, Novinarska pažnja, Nezavisnost od pritisaka* i *Odnos prema izvorima informisanja*.

U skladu sa obavezama medija koji su prihvatili nadležnost Saveta za štampu, sve odluke koje donese Komisija za žalbe, treba da budu objavljene u tom mediju u roku od pet dana. Medijima koji nisu prihvatili nadležnost Saveta za štampu, izriče se *Javna opomena*, ako se utvrdi kršenje Kodeksa novinara, i oni nisu u obavezi da objave odluku Komisije. Za tri od ovih jedanaest prihvaćenih žalbi izrečena je *Javna opomena*, zbog utvrđenog kršenja profesionalnih i etičkih standarda izv

eštavanja:

¹⁰ <http://www.zalbe.rs/zalba/7532>

- **INFORMER:** „Opasno! U Srbiju ušlo 100.000 gastarbajtera, njih bar 6.000 ima koronavirus!“¹¹, objavljeno 20. marta 2020.

Prekršen Kodeks novinara Srbije: Tačke 2 i 3 Odeljka I - **Istinitost izveštavanja**, o obavezi novinara da pravi jasnu razliku između činjenica koje prenosi, komentara, pretpostavki i nagađanja, kao i da naznači izvor informacije koju prenosi i Tačka 8 Odeljka VI - **Odnos prema izvorima informisanja**, po kojoj novinar ne sme među ljude unositi neopravdan strah.

U podnetoj žalbi, žalitelj Zlatko Čobović ukazao je da list nije naveo izvor tvrdnje da bar 6.000 ljudi koju su došli u Srbiju ima virus, što je u naslovu navedeno kao činjenica, dok u tekstu piše da se „sumnja“ da ih je toliko inficirano. Devet članova Komisije za žalbe potvrdili su mišljenje žalitelja da, u naslovu izneta, tvrdnja nije potkrepljena nijednim izvorom informacija. Reč je o nagađanju koje je predstavljeno kao činjenica, čime je prekršena *Istinitost izveštavanja*. Tvrdnjom o hiljadama „zaraženih“ ljudi koji dolaze u Srbiju, prekršena je i tačka Kodeksa koja zabranjuje novinarima da među ljude unose neopravdani strah. Posebno je problematično što je „Informer“ huškački, kao direktne krivce za širenje zaraze, označio ljude pristigle iz inostranstva, pozivajući građane da ih prijavljuju policiji.

Javna opomena zbog kršenja Kodeksa novinara Srbije, izrečena je i portalu „**Infocentrala**“, zato što je u svojim izveštajima koristio spekulacije i prenosio nedovoljno proverljive stavova o nesrećama i tragedijama u kojima ima stradalih ili su teško povređeni materijalni i drugi interesi građana, kao što to Kodeks nalaže.

- **INFOCENTRALA:** „U vrtiću kovid pozitivna nutricionistkinja“¹², objavljeno 21. jula 2020.

Neprofesionalnim i neodgovornim izveštavanjem, ovim je tekstom portal „Infocentrala“ prekršio je tačke 1 i 2 Odeljka VII – **Poštovanje privatnosti** Kodeksa novinara Srbije, u kojem se nalaže *obaveza novinara da poštuju privatnost, dostojanstvo i integritet ljudi o kojima piše*.

Violeta. Stepanović podnela je žalbu Savetu za štampu zbog teksta u kojem jeste, kako je navela, izneta tačna informacija da je u svilajnačkom vrtiću „nutricionistkinja pozitivna na kovid-19“, ali da je, pri tome, izneseno i niz neistina sažetih u navodnoj izjavi nekoga od zaposlenih u vrtiću – da je dolazila na posao bolesna, sa simptomima zaraze, temperaturom, da nije nosila masku... „Svilajnac je mala sredina sa jednim vrtićem, jednim nutricionistom u njemu, tako da, bez obzira na to što moje ime i prezime nije objavljeno, svi znaju o kome se radi. Izložena sam velikim pritiscima, osudama i pretnjama. Istovremeno sam izvrgnuta javnom ruglu, čak se dovodi u pitanje i moj radni odnos.“, istakla je. Između ostalog, žaliteljka: „Činjenica da je neko pozitivan ne daje za pravo bilo kome da objavljuje navodne i nedokazane tvrdnje anonimnih pojedinaca, niti bi mediji smeli da doprinose širenju panike, histerije, i dezinformisanju javnosti, jer tako na prvom mestu ruše sopstveni Kodeks“, istakla je u žalbi.

„Mi smo imali informaciju da je jedan od radnika pozitivan na korona virus, što je potvrdila i direktorka vrtića. Imamo snimljenu izjavu radnice u kuhinji“, navela je u svome odgovoru na žalbu urednica Ana Đukić, dodajući da na tekst nije poslat demanti.

¹¹ <http://www.zalbe.rs/zalba/7537>

¹² <http://www.zalbe.rs/zalba/7564>

Po odluci članova Komisije, tačnost objavljene informacije nije sporna, niti se u podnetoj žalbi to demantuje, takođe postoji javni interes da se saopšti da je neko od zaposlenih u vrtiću pozitivan na korona virus. Ne postoji, međutim, nikakvo opravdanje da se navodi bilo kakav podatak koji ukazuje na identitet zaražene osobe, a u ovom slučaju je to učinjeno identifikacijom njenog zanimanja. Time je narušena ne samo žaliteljčina, nego i privatnost cele njene porodice, što može ozbiljno da utiče na njihov život. Kodeks novinara Srbije je prekršen u odredbama koje se odnose na obavezu poštovanja privatnosti ljudi o kojima se piše, kao i izbegavanja prenošenja spekulacija i neproverenih informacija kojima se povređuje njihov privatni interes.

Očito je da se bezobzirno kršenje etičkih pravila, bez razmišljanja o posledicama koje netačne informacije mogu da prouzrokuju, nije zaustavilo ni u ovom osetljivom vremenu pandemijske krize, kada bi svaka informacija koja ide u javnost trebalo da bude vrlo pažljivo proverena i potvrđena iz više imenovanih izvora. Izostanak mišljenja i iznošenja problema iz ugla onoga o kome se piše, takođe je sve češći. U takvim tekstovima se sloboda izražavanja i kritike zloupotrebljava.

“Podrinske“ su prekršile etička pravila izveštavanja Kodeksa novinara Srbije u seriji od devet tekstova objavljenih u štampanom i onlajn izdanju. Dr Branko Vujković, v.d. direktora Zavoda za javno zdravlje u Šapcu, podneo je žalbu zbog ovih tekstova, u kojima se, kako je naveo, vređaju njegova čast i ugled kontinuiranim iznošenjem neistina, kako o njegovom obrazovanju, tako i o stručnom usavršavanju i načinu na koji rukovodi ustanovom na čijem je čelu. „Kontinuirano iznošenje neistina, posebno u vanrednom stanju, sa jasnim ciljem stvaranja nepoverenja u Zavod za javno zdravlje Šabac i moju ličnu diskreditaciju i javno omalovažavanje, svakako ima dalekosežne posledice po javno zdravlje na teritoriji mačvanskog okruga“, rečeno je u žalbi dr Vujkovića.

- **PODRINSKE:** “Zavod za javno zdravlje nije Srpska napredna stranka”¹³, objavljeno 12. marta 2020.

Komisija za žalbe je zaključila da je reč o kolumnama ili komentarima, koji sadrže lični stav autora, u kojima on iznosi svoje mišljenje o radu i ličnosti direktora Zavoda za javno zdravlje u Šapcu. Pojedini delovi tekstova su na ivici pristojnosti, poput onih da je on „tipičan primer prevrtljivog i beskrupuloznog političara“, da je “tuc-muc političar“ ili „lajavi krelac“.. Komisija je donela odluku da je Kodeks prekršen tekstom objavljenim u štampanom izdanju: 1. Tačka 6 Odeljka IV - **Odgovornost novinara, o obavezama novinara da poštuje etiku i kulturu javne reči**; i Tačka 1 Odeljka VII - **Poštovanje privatnosti, po kojoj novinar mora da poštuje privatnost, dostojanstvo i integritet ljudi o kojima piše**.

U jedinstvenom odgovoru na dve žalbe Branka Vujkovića i žalbu dr Bobana Birmančevića, Ivan Kovačević, gl. i odg. urednik „Podrinskih“, naveo je da su novinari tog lista otkrili “veliku zloupotrebu službenog položaja” i “prikriivanje informacija koje su direktno uticale na zdravlje i bezbednost građana Šapca”. Krivična prijava koju je dr Birmančević podneo tužiocu, kao i žalbe Savetu za štampu, po njegovom mišljenju, jesu pokušaj da zaplaše novinare i „kupe“ vreme dok ne zataškaju brojne malverzacije i štete koje su prouzrokovali. Urednik naglašava i da su žalitelji javne, političke ličnosti na odgovornim funkcijama, pa njihov rad mora biti izložen sudu javnosti.

Komisija za žalbe nije prihvatila ovo objašnjenje, jer iznete kvalifikacije izlaze iz okvira dozvoljene kritike rada i ponašanja javnog funkcionera i predstavljaju lične uvrede. Javne ličnosti jesu izložene kritici javnosti, imaju suženo pravo na privatnost, ali to ne znači da ga uopšte nemaju i da se mogu vređati. Zato je medij,

¹³ <http://www.zalbe.rs/zalba/7534>

po oceni Komisije, prekršio odredbe Kodeksa koje se odnose na obavezu poštovanja etike i kulture javne reči, kao i poštovanja dostojanstva i integriteta osobe o kojoj se piše.

- **PODRINSKE NOVINE:** "U koju rupu ste se zavukli", "Alo smradovi?!" i "Prilozi za novu krivičnu prijavu"¹⁴, objavljeno 5, 7. i 9. aprila 2020. u onlajn izdanju

Ponovo serija tekstova ovoga medija, u kojem se ponavlja kršenje Kodeksa novinara Srbije: Tačka 6 Odeljka IV - **Odgovornost novinara**, o obavezi novinara da poštuje etiku i kulturu javne reči; i Tačka 1 Odeljka VII - **Poštovanje privatnosti**, po kojoj novinar mora da poštuje privatnost, dostojanstvo i integritet ljudi o kojima piše.

Dr Boban Birmančević, poverenik Gradskog odbora Srpske napredne stranke (SNS) Šabac, podneo je žalbu zbog tri teksta, tvrdeći da „Podrinske“ kontinuiranim iznošenjem neistina, od uvođenja vanrednog stanja zbog pandemije korona virusa, ne samo da vređaju njegov ugled, već iznose i klevete da članovi SNS u Šapcu šire tu zaraznu bolest. Istakao je da odgovorni urednik i novinar tog lista neutemeljeno, uvredljivo i svesno etiketira sve članove SNS, što se može tretirati i kao poziv na linč.

U jedinstvenom odgovoru na ovu i dve žalbe dr Branka Vujkovića, Ivan Kovačević, odgovorni urednik „Podrinskih“, uputio je isti odgovor kao i za žalbe iz marta meseca, o otkrivanju navodne velike zloupotrebe službenog položaja i prikrivanje informacija, koje su direktno uticale na zdravlje i bezbednost građana Šapca, te da je objavljivanje tih informacija prekinulo na vreme „lanac zaraze“ u tom gradu.

Članovi Komisije za žalbe utvrđuju da su svi ovi tekstovi napisani u formi komentara, odnosno kolumni, što je novinarska forma koja dozvoljava slobodnije izražavanje i iznošenje ličnih stavova autora. U spornim tekstovima, međutim, lični stav autora saopšten je na takav način da prelazi granice dozvoljenog kritičkog mišljenja i sadrži lične uvrede na račun osoba o kojima piše, narušava njihov integritet i privatnost. Autor, između ostaloga, koristi termin „smradovi“, „proziva“ lokalne predstavnike SNS da objave spisak svojih ljudi koji su pozitivni na kovid-19, insinuirajući da je Birmančević u vezi sa nekom novinarkom... Ovakvim tekstovima ne samo da se prelazi granica dobrog ukusa, već se drastično krše odredbe Kodeksa novinara.

Sledeća dva teksta nastavljaju sa istom temom i kritikom istih osoba.

- **PODRINSKE NOVINE:** „50 inficiranih u mačvanskom okrugu! Većina zaraženih iz Šapca“ i „Da li su pokušaji zataškavanja zaraze doveli Šabac u ozbiljnu situaciju?“¹⁵, objavljeno 11. aprila 2020. u onlajn izdanju

Kršenje Kodeksa novinara Srbije je evidentno, Tačke 2 i 4 Odeljka I - **Istinitost izveštavanja**, o obavezi novinara da pravi jasnu razliku između činjenica koje prenosi, komentara, pretpostavki i nagađanja i da, kada je neophodno, konsultuje što više izvora.

Komisija za žalbe nalazi da je ovakvo izveštavanje krajnje neodgovorno, i nikako nije u interesu javnosti.

Dr Branko Vujković, v.d. direktora Zavoda za javno zdravlje u Šapcu, je podnosilac i ove žalbe, kako je istakao, nastavljanja vređanja njegovog ugleda i časti, kontinuiranim iznošenjem neistina. Naveo je da tekstovi sadrže neosnovane optužbe, bez konsultovanja izvora informacija. Na upit po žalbi, urednik

¹⁴ <http://www.zalbe.rs/zalba/7536>

¹⁵ <http://www.zalbe.rs/zalba/7535>

po treći put ponavlja isti odgovor, ponovno se pozivajući na pravo medija da izlaže rad javnih, političke ličnosti na odgovornim funkcijama, sudu javnosti.

Većina članova Komisije za žalbe ocenila je da se u oba teksta iznose spekulacije o tome da iz Zavoda pokušavaju da zataškaju razmere epidemije, jer je, navodno, do velikog broja zaraženih došlo tako što su članovi SNS "pravili žurku". Komisija ne može da utvrdi da li je to tačno, ali smatra da je redakcija "Podrinskih" morala da proveri i potvrdi ove spekulacije pre objavljivanja, tim pre što se za njih ne navodi nikakav izvor, pa je i čitaocu teško da proceni koliko je reč o informacijama, a koliko o pretpostavkama ili nagađanjima. Takođe, list je morao da zatraži informaciju o tome i od onih koje optužuje za zataškavanje.

- **KURIR:** "NOVINARKA ANA LALIĆ SVESNO LAGALA: pogazila Kodeks da bi unela strah među ljude"¹⁶, objavljeno 7. aprila 2020. u onlajn izdanju.

"Kurur" se opet vraća na temu kritikovanja kolegice iz drugog medija, kršeći novinarsku etiku objavom neutemeljenih i neproverenih informacija, bez odnosa prema tome koliko takvo neutemeljeno izveštavanje može da napravi štete osobi o kojoj se piše, a i javnosti kojoj se manipulativno nameću pogrešne informacije u vremenu kada su emocije građana i strah od zaraze podignuti do krajnjih granica.

Kodeks novinara Srbije prekršen je u osnovima novinarske etike: Tačke 4 i 5 Odeljka I - **Istinitost izveštavanja**, o obavezi novinara da, kada je to neophodno, konsultuje što više izvora i da im omogući da iznesu svoj stav, kao i da je sa novinarstvom nespojivo objavljivanje neosnovanih optužbi, kleveta i glasina; Tačka 1 Odeljka V - **Novinarska pažnja**, po kojoj je novinar obavezan da pristupa poslu sa dužnom profesionalnom pažnjom.

Podnosilac žalbe, Zlatko Čobović, ukazao je na neetičnost u naslovu teksta, navodeći da "Kurir" iznosi neosnovanu, neproverenu, nedokazanu tvrdnju kako je "neodgovorna novinarka Ana Lalić lagala", iako nijedan nadležni organ nije zvanično utvrdio da su informacije koje je ona objavila 1. aprila 2020. godine, na portalu nova.rs, u tekstu "KC Vojvodine pred pucanjem: bez zaštite za medicinske sestre", lažne, netačne i neistinite. U odgovoru na žalbu, advokat "Kurira" naveo je da su svi navodi iz žalbe netačni, kao i da je tekst napisan u skladu sa svim pravilima novinarske struke i Zakona o javnom informisanju.

Devet članova Komisije je zaključilo da se u naslovu teksta izričito tvrdi, ne samo da je Ana Lalić lagala, već da je "svesno lagala i pogazila Kodeks da bi unela strah među ljude". Ovo je izneto kao činjenična tvrdnja, a ne kao kritičko mišljenje o njenom tekstu. Ovakva izričita tvrdnja nije ničim potkrepljena, niti se može dokazati da je novinarka svesno lagala i sa kojim ciljem. "Kurir" je protiv Ane Lalić izneo neosnovane optužbe i klevete i nije postupio u skladu sa pravilima profesionalne pažnje. Osim toga, kolegici nije pružena mogućnost da odgovori na ove klevetničke tvrdnje, čime je prekršena i odredba o obavezi novinara da konsultuje više izvora i omogući drugoj strani da iznese svoj stav.

Dve žalbe na pisanje "Kurira" upućene su iz Ministarstva kulture i informisanja Srbije. U oba teksta se govori o navodnom nekontrolisanom trošenju novca iz budžeta u vreme pandemije.

- **KURIR:** "Ojadio budžet – Vukosavljević usred pandemije spiskao 37 miliona na skupove i seminare"¹⁷, objavljeno 8. septembra 2020. u dnevnom listu.

¹⁶ <http://www.zalbe.rs/zalba/7533>

¹⁷ <http://www.zalbe.rs/zalba/7604>

Ovaj je tekst primer kako se besmisleno i bez ikakve potrebe krši Kodeks novinara, s lošom idejom da se senzacionalističkim naslovom privuku čitaoci. Proverene informacije iznete u tekstu, koje su same po sebi dovoljno snažne da zaokupe čitalačku pažnju, time se minimiziraju. Bez ikakve potrebe, uredništvo svojom lošom procenom opreme teksta, naslovom, stavlja svome mediju etiketu kršitelja profesionalnih standarda izveštavanja: Prekršena je smernica u okviru tačke 1 Odeljka II - **Nezavisnost od pritiska**, po kojoj naslov teksta mora da odgovara njegovoj suštini.

Ministarstvo kulture i infomisanja Srbije podnelo je žalbu zbog prekršaja Kodeksa novinara, jer su, kako navode, objavljivanjem naslova i teksta čitaoci, dovedeni u zabludu da su sredstva već potrošena i da je nenamenski raspolagano sredstvima iz budžeta. U žalbi se ističe i da je prekršena pretpostavka nevinosti ministra Vladana Vukosavljevića, kao i da su novinari, suprotno Kodeksu, izostavili činjenice koje mogu bitno da utiču na stav javnosti.

U odgovoru na žalbu redakcija „Kurira“ naglasila je da je objavljena tačna informacija da je Ministarstvo, dodelilo ugovor vredan 37 miliona dinara preduzeću „Miros“ za smeštaj u hotelima, ishranu, prevoz i promocije. Mišljenja su da u ovom slučaju nema prekršaja Kodeksa novinara, „imajući u vidu i stavove i praksu Evropskog suda za ljudska prava, da je cilj medija da preispituju i kontrolišu ponašanje nosilaca javnih funkcija, i da su nosioci tih funkcija dužni da trpe i ocene koje se njima ne sviđaju, čak i kada su u pitanju preterivanja, što u ovom slučaju ne mislimo da jeste“, rečeno je u odgovoru medija.

Članovi Komisije za žalbe prihvatili su odgovor redakcije i saglasili se sa tim da mediji imaju pravo da se bave time kako se i koliko javnog novca troši i za koje svrhe, takođe podržava i stav redakcija da se o tome može pisati oštrije i sa većom dozom agresivnosti nego što je uobičajeno i nosioci javnih funkcija moraju biti spremni da istrpe takvu kritiku. Članovi Komisije veruju da čitaoci sadržajem teksta nisu dovedeni u zabludu, kako tvrdi podnosilac žalbe. Međutim, Komisija utvrđuje da zabunu kod čitalaca može izazvati naslov teksta iz kojeg se zaista stiče utisak da je sav iznos od 37 miliona već potrošen. Ovakav naslov je netačan i suprotan navodima u tekstu, zbog čega je deset članova Komisije zaključilo da je prekršena tačka 1 Odeljka II Kodeksa, tačnije smernica u okviru te tačke, po kojoj naslov mora da odgovara suštini teksta.

- **KURIR:** „Rasipnik – Vukosavljević usred vanrednog stanja i zatvaranja granica dao 3,6 miliona na ‘posredovanje u kupovini avio-karata’?!“¹⁸, objavljen 10. septembra 2020. u dnevnom listu.

I ovaj tekst nastavlja primer prethodnog, s jednakim potpuno nepotrebnim kršenjem Kodeksa novinara Srbije, tražeći pažnju čitalaca pogrešnim navodima u naslovu, umesto da usklade naslov sa validnim informacija koje su prezentirali u tekstu ispod naslova: prekršena smernica u okviru Tačke 1 Odeljka II - **Nezavisnost od pritiska**, po kojoj naslov teksta mora da odgovara njegovoj suštini.

Žalilo se ponovo Ministarstvo kulture i infomisanja Srbije, navodeći da su u tekstu iznete neistinite tvrdnje povodom dodeljivanja ugovora, u postupku javne nabavke, najpovoljnijem ponuđaču za posredovanje u kupovini avio karata i drugih putnih karata. Novinar je, po mišljenju podnosioca žalbe, u naslovu i tekstu izazvao utisak da je taj novac već potrošen, iako se usluga plaća tek kada bude realizovana. U odgovoru na žalbu, redakcija lista je odgovorila da se u tekstu “jasno i nedvosmisleno navodi da je potpisan ugovor, da se u jeku vanrednog stanja, obustave avio saobraćaja i zatvorenih granica, odvaj

¹⁸ <http://www.zalbe.rs/zalba/7622>

novac građana za 'posredovanje u kupovini avio karata', što može da učini bilo ko zaposlen u ministarstvu"...

Deset članova Komisije za žalbe je prihvatilo ovaj odgovor redakcije, ali ponovno je konstatovano da zabunu kod čitalaca može izazvati naslov teksta iz kojeg se zaista stiče utisak da je sav iznos od 3.6 miliona „izvučen iz budžeta“ i već potrošen, što je netačno i suprotno navodima u tekstu.

To je razlog zbog kojeg je prekršen Kodeks novinara, tačka 1 Odeljka II, smernice u okviru te tačke, po kojoj naslov mora da odgovara suštini teksta.

- **KURIR:** „Strašno! Preživeo tešku operaciju srca, a korona ga uništila: lekara iz Čuprije smrtonosnim virusom zarazio gastarbajter“¹⁹, objavljeno 1. aprila 2020. u onlajn izdanju.

Ovakav senzacionalistički uzbunjujući naslov, u vreme kada je javnost već alarmirana informacijama o pandemiji i neizvesnosti kakva opasnost i odakle sve pretilo od koronavirusa, nikako nije u duhu odgovornog novinarskog izveštavanja u interesu javnosti. Dodatno, zarad senzacije i privlačenja čitatelja, uredništvo "Kurira" u potpunosti zanemaruje učinak ovakvoga naslova na porodicu umrlog lekara, izazivajući im dodatnu patnju i bol. Etički profesionalni standardi zadati u Kodeksu novinara Srbije prekršeni su: Tačka 2 Odeljka I - **Istinitost izveštavanja**, o obavezama novinara da pravi jasnu razliku između činjenica koje prenosi, komentara pretpostavki i nagađanja; Tačka 1 Odeljka V - **Novinarska pažnja**, po kojoj je novinar obavezan da pristupa poslu sa dužnom profesionalnom pažnjom.

Podnosilac žalbe Zlatko Čobović naveo je da je u naslovu teksta izneta neosnovana, neproverena i diskriminatorna tvrdnja da je pokojnog lekara iz Čuprije "zarazio gastarbajter" - iako je u tekstu navedeno "da je to sumnja", "da nije poznato kako je pokojni doktor zaražen", i "da je moguće da se zarazio pregledajući pacijente". Istakao je da je ovakvim naslovom "Kurir" direktno optužio "brojnu kategoriju državljana Srbije, uopšte i svakog od njih pojedinačno, da su došli zaraženi korona virusom i svesno proširili zarazu na ljude koji žive u Srbiji". Advokat "Kurira" je u svome odgovoru na žalbu odbacio sve ove navode, smatrajući da je ovakav način izveštavanja u u javnom interesu.

Komisija za žalbe je zaključila da je u naslovu izneta tvrdnja da je lekara zarazio "gastarbajter", dok u tekstu piše da se "sumnja", iz čega je jasno da je reč o pretpostavci. Time je, po oceni osam članova Komisije, prekršena tačka Kodeksa koja se odnosi na obavezu novinara i urednika da prave jasnu razliku između činjenica koje prenose, komentara, pretpostavki i nagađanja, kao i tačka koja novinare obavezuje na postupanje sa profesionalnom pažnjom.

Dve žalbe je podneo novinar agencije Fonet, Davor Lukač, zbog navodnog njegovog verbalnog napada na članicu Kriznog štaba, što, kako tvrdi, „apsolutno ne odgovara istini“. On je samo postavio pitanje, što, kako je istakao, potvrđuje i snimak RTV Srbije direktnog prenosa te konferencije za medije. Portal je naveo, kao citat, reči koje žalbenik nije izgovorio: „Kao na Golom Otoku, ima kazni, nema kazni“, a potom se u tekstu konstatuje: „Ovakvo poređenje je ne samo sumanuto, već ispod svakog nivoa, krajnje neljudski“

¹⁹ <http://www.zalbe.rs/zalba/7529>

- **ALO.rs:** "Novinar Foneta napao doktoru Kisić Tepavčević"²⁰, objavljeno 16. oktobra 2020.

Članovi Komisije za žalbe zaključili su da Lukač nije rekao ono što je „Alo.rs“ preneo kao citat. Na snimku sa konferencije za medije čuje se da on dr Kisić Tepavčević pita: „Rekli ste da će biti kazni, zašto ste revidirali?“ i dodaje da je to izraz koji je korišćen na Golom otoku. „Alo.rs“ je netačno interpretirao njegovo pitanje, čime je prekršen Kodeks novinara Srbije, koji propisuje da novinar mora tačno da izvesti javnost: prekršena je tačka 1 Odeljka I - **Istinitost izveštavanja**, o *obavezi novinara da tačno, objektivno, potpuno i blagovremeno izvesti o događajima od interesa za javnost, poštujući pravo javnosti da sazna istinu i držeći se osnovnih standarda novinarske profesije.*

Ista odluka o kršenju Kodeksa - *Javna opomena* izrečena je i po narednoj žalbi Davora Lukača, na tekst o istoj temi objavljen u „Informeru“:

- **INFORMER:** "NOVINAR KOJI VIČE NA ŽENE NAPAO DARIJU KISIĆ TEPAVČEVIĆ! Uporedio doktore sa ustašama na Golom otoku! SRAMOTA!"²¹, objavljeno 16. oktobra 2020.

„Portal Informera je objavio da sam ja doktore 'uporedio sa ustašama na Golom otoku'. Ne ulazeći u nepismenost i nedostatak istorijskog znanja neimenovanih autora vesti, o tome da Goli otok nije bio ustaški logor, želim da kažem da takve stvari nisam upoređivao, niti pomenuo reč 'ustaše' u svom pitanju“, navodi Lukač u žalbi.

Članovi Komisije za žalbe utvrdili su da Lukač nije rekao ono što je „Informer“ preneo i da, kao što i tvrdi, nije ni pomenuo ustaše. Time je prekršen Kodeks novinara Srbije, koji propisuje da novinar mora tačno, objektivno, potpuno i blagovremeno da izvesti o događajima od interesa za javnost, poštujući pravo javnosti da sazna istinu i držeći se osnovnih standarda novinarske profesije.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Uvidom u primljene žalbe, očito je da su uglavnom tabloidni mediji kršili etičke standarde izveštavanja u toku pandemije, u periodu mart-decembar 2020. Međutim, činjenica da su "tabloidi" ne umanjuje njihovu odgovornost i uticaj na mišljenje javnosti. Mere koje su izrečene u vanrednim okolnostima i posebno istaknuta potreba za oprezom da se ne bi i nehotice širila panika među građanima neproverenim i netačnim informacijama, podjednako se odnose na sve medije i sve novinare. Time je svako kršenje odredbi Kodeksa novinara Srbije u vremenu pandemije senzacionalističkim naslovima, manipulativnim informacijama i huškačkim navodima prema određenim grupama, javnim ličnostima i kolegama novinarima, još teže i neodgovornije.

Novinari treba da se pridržavaju etičkih standarda izveštavanja u bilo kojem trenutku i pod bilo kakvim okolnostima, uvek radeći u interesu javnosti. U posebnim, vanrednim okolnostima, kakve su uzrokovane pandemijom koronavirusa, odgovornost medija za objavljene informacije još je veća.

Istinitost izveštavanja u interesu javnosti ne sme da bude potisnuta senzacionalističkim privlačenjem pažnje i zadovoljavanjem znatiželje javnosti. U vanrednim okolnostima globalne zaraze koronavirusom,

²⁰ <http://www.zalbe.rs/zalba/7637>

²¹ <http://www.zalbe.rs/zalba/7630>

sveprisutnim strahom od bolesti i smrti, takvim izveštavanjem se lako može uzrokovati panika sa nesagledivim posledicama.

Korišćenje više imenovanih izvora informacija, kao i obaveza da se drugoj strani da prostor da kaže svoj stav i da izjavu o onome o čemu se piše, obavezni su kao verodostojne potvrde informacija koje se objavljuju.

Zaštita i poštovanje privatnosti izuzetno je važno u ovakvim okolnostima: u javnom interesu jeste objavljivanje informacija o izvorima zaraze, ali pisati o nečijoj bolesti ili smrti identifikujući osobu, direktno je narušavanje privatnosti te osobe i nikako nije u javnom interesu. Posledice po bolesnu osobu, kao i po celu njenu porodicu, mogu da budu vrlo ozbiljne, dugoročne i često nepopravljive. Novinar treba da ima na umu težinu informacije koju objavljuje i njene efekte na život osobe o kojima izveštava.

Izveštavati o javnim funkcionerima i njihovom radu jeste u interesu javnosti, kritičko propitivanje, pa čak i preterivanje jeste poželjno, da bi se javnosti ukazalo na propuste, malverzacije i zloupotrebu položaja. Ali, zloupotreba te slobode kritikovanja sa namerom da se ciljano, radi ličnih ili partikularnih interesa, izveštavanjem narušava ugled javnih ličnosti i nanosi šteta klevetom, nisu u duhu profesionalnog kritičkog novinarstva. Novinari treba da imaju na umu da javne ličnosti takođe imaju pravo na privatnost, u svim segmentima svoga života koji nisu direktno vezani za javnu funkciju koju obavljaju.

Kodeks novinara Srbije²², uz Smernice za primenu Kodeksa novinara Srbije u onlajn okruženju²³, odlični su vodiči profesionalnim novinarima da u svakom momentu mogu da provere svoje sumnje ili dileme kako da o nekoj pojavi, događaju ili osobama informišu. Pridržavanjem ovih etičkih uputstava, novinar sebi osigurava apsolutnu slobodu izveštavanja, slobodu izražavanja i slobodu kritike o svemu što u javnom interesu objavljuje.

²² <https://savetzastampu.rs/lat/dokumenta/kodeks-novinar-srbije/>

²³ <https://savetzastampu.rs/lat/dokumenta/smernice-za-primenu-kodeksa-novinar-srbije-u-onlajn-okruzenju-2/>

HRONOLOŠKI PREGLED ŽALBI NA ČLANKE U ŠTAMPI I ONLAJN MEDIJIMA O KOVID-19

PERIOD - 1.3.2020. DO 31.12.2020.

Naziv medija	Naslov članka	Datum objave	Žalitelj	Datum objave odluke	Odluka Komisije za žalbe
PODRINSKE NOVINE	Zavod za javno zdravlje nije Srpska napredna stranka	12. mart, 2020.	Branko Vujković	30.4.2020.	Prekršen Kodeks novinara Srbije: IV - (6) Odgovornost novinara i VII - (1) Poštovanje privatnosti
INFORMER	OPASNO U Srbiju ušlo 100.000 gastarbajtera, njih bar 6.000 ima koronavirus!	20. mart, 2020.	Zlatko Čobović	30.4.2020.	Prekršen Kodeks novinara Srbije, Javna opomena I - (2, 3) Istinitost izveštavanja i VI - (8) Odnos prema izvorima izveštavanja (širenje panike)
POLITIKA	Srbija je svima dobra samo kad je teško	26. mart, 2020.	Zlatko Čobović	30.4.2020.	Nema kršenja Kodeksa
KURIR	Strašno! Preživeo tešku operaciju srca, a korona ga uništila: Lekara iz Čuprije smrtonosnim virusom zarazio gastarbajter	1. april, 2020.	Zlatko Čobović	30.4.2020.	Prekršen Kodeks novinara Srbije: I - (2) Istinitost izveštavanja i V - (1) Novinarska pažnja
KURIR	PUŠTENA NEODGOVORNA NOVINARKA ANA LALIĆ BEZ OBZIRA ŠTO JE LAGALA: Pogledajte, maski, rukavica, kaljača u KCV na hiljade	2. april, 2020.	Zlatko Čobović	30.4.2020.	Nije donešena zvanična odluka: Podeljeno mišljenje članova Komisije za žalbe o mogućem kršenju Kodeksu

KURIR	Upozorenje POČINJE PAKAO Ljudi urazumite se! Ostanite kod kuće! Juče je umrlo osmoro	4/5. april, 2020.	Zlatko Čobović	30.4.2020.	Nije donešena zvanična odluka: Podeljeno mišljenje članova Komisije za žalbe o formulaciji naslova članka
KURIR	NOVINARKA ANA LALIĆ SVESNO LAGALA: Pogazila kodeks da bi unela strah među ljude	7. april, 2020.	Zlatko Čobović	30.4.2020.	Prekršen Kodeks novinara Srbije: I – 4 i 5 Istinitost izveštavanja i V – 1 Novinarska pažnja
KURIR	STRUKA OSUDILA NEODGOVORNO IZVEŠTAVANJE ANE LALIĆ! Dr Kisić: Takve priče nas ometaju dok spasavamo živote!	7. april, 2020.	Zlatko Čobović	30.4.2020.	Nije donešena zvanična odluka: Nije bilo potrebne veće glasova za ocene da su prekršeni članovi Kodeksa: Pravo na odgovor i Istinitost izveštavanja.
PODRINSKE NOVINE	50 inficiranih u Mačvanskom okragu! Većina zaraženih iz Šapca i Da li su pokušaji zataškavanja zaraze doveli Šabac u ozbiljnu situaciju?	11. april, 2020.	Branko Vujković	30.4.2020.	Prekršen Kodeks novinara Srbije: I - (2, 4) Istinitost izveštavanja (Komentar, pretpostavka, nagađanje)
KURIR	Sjajna vest! Lek Protiv korone počinje da se pravi u Srbiji, u upotrebi od utorka	18. april, 2020.	Zlatko Čobović	28.5.2020.	Nema kršenja Kodeksa

PODRINSKE NOVINE	U koju rupu ste se zavukli; Alo smradovi?!; i Prilozi za novu krivičnu prijavu	5, 7. i 9. april, 2020.	Boban Birmančević	30.4.2020.	Prekršen Kodeks novinara Srbije: IV - (6) Odgovornost novinara i VII - (1) Zaštita privatnosti
INFORMER	Srbija proizvela lek za korona virus! U upotrebi od utorka!	18. april, 2020.	Zlatko Čobović	28.5.2020.	Nema kršenja Kodeksa
REPUBLIKA.RS	SJAJNA VEST! Supstanca stigla u petak, već u utorak kreće upotreba leka za koronu koji je proizveden u Srbiji!	18. april, 2020.	Zlatko Čobović	28.5.52020.	Nema kršenja Kodeksa
BLIC	Ministar se promoviše i ugrozava zdravlje ljudi	15. juni, 2020.	Vladan Vukosavljević, Ministar kulture i informisanja	30.6.2020.	Nema kršenja Kodeksa
INFOCENTRALA	U vrtiću kovid pozitivana nutricionistkinja	21. juli, 2020.	Violeta Stepanović	27.8.2020.	Prekršen Kodeks novinara Srbije, Javna opomena: VII – (1 i 2) Poštovanje privatnosti
KURIR	Ojadio budžet – Vukosavljević usred pandemije spiskao 37 miliona na skupove i seminare	8. septembar 2020.	Ministarstvo kulture i informisanja		Prekršen Kodeks novinara Srbije: II – (1) Nezavisnost od pritisa
KURIR	Rasipnik – Vukosavljević usred vanrednog stanja I	10. septembar, 2020.	Ministarstvo kulture i informisanja	29.10.2020.	Prekršen Kodeks novinara Srbije: II - (1) Nezavisnost od pritisa

	zatvaranja granica dao 3,6 miliona na 'posredovanje u kupovini avio-karata'?!				
ALO.rs	"Novinar Foneta napao doktorku Kisić Tepavčević"	16. oktobar 2020.	Davor Lukač	26.11.2020.	Prekršen Kodeks novinara Srbije: I - (1) Istinitost izveštavanja, o obavezi novinara da tačno, objektivno, potpuno i blagovremeno izvesti o događajima od interesa za javnost, poštujući pravo javnosti da sazna istinu i držeći se osnovnih standarda novinarske profesije.
INFORMER	NOVINAR KOJI VIČE NA ŽENE NAPAIO DARIJU KISIĆ TEPAVČEVIĆ! Uporedio doktore sa ustašama na Golom otoku! SRAMOTA!	16. oktobar, 2020.	Davor Lukač	26.11.2020.	Prekršen Kodeks novinara Srbije, Javna opomena: I - (1) Istinitost izveštavanja